

10 mei 2010

Op 30 maart 2010 bracht de Raad voor Cultuur advies uit aan het Ministerie van OCW over het te voeren beleid op het terrein van de digitale cultuur en media. Dit advies is verwoord in 'Netwerken van betekenis'. Het advies bepleit een benadering van de netwerksamenleving, waarin digitalisering beschouwd wordt als een fundamentele katalysator voor vernieuwing.

De Raad voor Cultuur beoogt met dit advies een netwerkmodel voor e-cultuur te ontwikkelen. Digitalisering in de verschillende sectoren vraagt om nieuwe strategieën van zowel instellingen als overheid. Culturele instellingen moeten vanuit hun specifieke identiteit en eigen kracht samenwerken. Passend beleid en relevant cultureel onderzoek naar strategieën op verschillende niveaus moeten de fundamentele veranderingsprocessen ondersteunen.

Hiervoor introduceert de Raad een raamwerk van drie typen cultureel onderzoek, bijeengehouden door twee principes: culturele betekenisketens en netwerktaken. Het eerste is de aanduiding voor de verbinding op het gebied van inhoud en waarde tussen verschillende knooppunten (instellingen of projecten van instellingen) in de netwerken van de samenleving; het tweede zijn de taken die bij die verbinding horen. Het zijn de bouwstenen voor een visie op de cultuursector die functioneert als betekenislaboratorium op het gebied van open innovatie voor de samenleving.

Virtueel Platform is enthousiast dat de Raad voor Cultuur en het Ministerie van OCW opnieuw e-cultuur als beleidsspeerpunt kenmerken in dit nieuwe advies. De opvolger van het e-cultuuradvies van I naar E (juni 2003). Virtueel Platform onderschrijft de noodzaak van kruisbestuivingen in de e-cultuur en de nadruk op het belang van een vitaal digitaal publiek domein, de erkenning van het maatschappelijk aspect van veel nieuwe media cultuur en een bredere benadering van mediawijsheid.

Een belangrijke opmerking in dit advies ziet Virtueel Platform in het benadrukken van nieuwe prioriteiten rondom digitaal cultureel erfgoed. De nadruk ligt op toegang en hergebruik en bijzondere kwesties rondom het bewaren van born digital content. Ook is het positief dat er veel nadruk ligt op open systemen en de noodzaak voor innovatie rondom auteursrecht.

Virtueel Platform plaatst echter ook enkele kanttekeningen bij het advies;

Netwerkfunctie

Netwerken bieden een essentieel model om te beschrijven hoe waardeproductie in de tegenwoordige cultuur werkt. Netwerken volgen in deze zin de klassieke productie ketens op, die gelden voor cultuurproducten als films en theatervoorstellingen. Maar netwerken werken niet vanzelf. Alle netwerken hebben behoefte aan een sterke 'drager'. Zonder 'probleemeigenaar', verbindende partij(en), en ook zonder financiering zijn netwerken alleen informatieve netwerken, en geen producerende netwerken.

Ten aanzien van de stelling dat de cultuursector een belangrijke taak heeft als bron van betekenis, wil Virtueel Platform opmerken dat de via (nieuwe) media genetwerkte cultuur, voorlopig ook herkend moet worden als een eigen

discipline en cultuur - niet voor niets is er daarom dit advies, een commissie en een sectorinstituut e-cultuur.

Onderzoeksketen

Het rapport omschrijft drie soorten onderzoek, die in principe los van elkaar zouden kunnen opereren. Dat is terecht en daarbij kan met dit onderscheid ook een werkbaar beleid worden gevoerd in de beoordeling van de diverse activiteiten en onderzoek in de e-cultuur. Toch zijn er enkele opmerkingen te maken bij deze driedeling;

Het onderscheid maken van de typen onderzoek is helder maar dreigt ook afbreuk te doen aan de kracht van e-cultuur waarbij transdisciplinariteit juist kenmerkend is en de procesvoering met alle partijen van experiment naar transformatie niet in harde fases te onderscheiden is.

Virtueel Platform merkt hierbij op dat voor een grote groep makers en ontwikkelaars deze terreinen van digitale vorm- en contextonderzoek vaak niet van elkaar gescheiden worden. De scheidslijn tussen 'autonoom' onderzoek en de context waarin het wordt ontwikkeld zijn veel kleiner als er gekeken wordt naar de Creatieve Industrie. In de praktijk van toepassingen van interactieve media, die zich expliciet richten op context en gebruikers gaan beide vormen van onderzoek hand in hand. We merken op dat het jammer is dat deze grote groep makers niet meer belicht worden in het advies omdat hier veel kansen liggen voor het succes van de e-cultuur en de zo gewenste transformatie.

Transformatie onderzoek

Het advies gaat in op het transformatie onderzoek waarbij gesteld wordt dat culturele instellingen hier niet of nauwelijks aan doen. Virtueel Platform onderschrijft deze stellingname in algemene zin, maar wil die wel in context plaatsen.

De e-cultuur sector speelt een voortrekkersrol in experiment en context onderzoek waarna veel uitkomsten doorgroeien naar volwaardige producten. Deze laatste transformatie is niet altijd in handen van dezelfde culturele instellingen maar het spoor is wel naar hen te herleiden. Bij de transformatie komt wederom de belangrijke rol van de creatieve industrie om de hoek kijken en de kansen die er zijn mits werkwijze en kennis van elkaar goed op elkaar aansluiten.

De sector is veel breder

Het advies wordt gekleurd met enkele voorbeelden van de e-cultuurinstellingen in de basis infrastructuur. Naast de schets van de belangrijke rol van deze labs en instellingen mist Virtueel Platform een bredere schets van het veld. Eerder merkten we op dat de Creatieve Industrie weinig aan bod komt daarnaast zijn er ook nog vele andere instellingen die bijdragen aan de e-cultuur. Virtueel Platform gaat uit van minimal 250 partijen die in Nederland actief zijn op het gebied van e-cultuur. Deze groep die in aantal nog steeds toeneemt, doet aan vorm, context- en transformatie onderzoek.

Differentiatie binnen de sector

E-cultuur is een onderzoeksgebied van de hele cultuur, niet alleen van de instellingen die zich louter op e-cultuur richten. De verschillende partijen in het e-cultuur domein bevinden zich in verschillende ontwikkelingsfasen voor wat betreft het uitvoeren of ondersteunen van de drie typen van onderzoek. Het zijn veelal de kleinere organisaties die vooroplopen ten opzichte van bijvoorbeeld opleidingen of beleid.

Ook tussen culturele disciplines zijn er grote verschillen in hun nadruk op e-cultureel onderzoek en netwerken. Er valt veel te winnen bij het in kaart brengen van de good practices en van de e-culturele differentiatie tussen disciplines en sectoren, en dus van een bovensectorale aanpak. Hierin ziet Virtueel Platform een belangrijke rol voor de eigen organisatie weggelegd om deze groep zichtbaar te maken, te stimuleren en te begeleiden.

Digitaal Erfgoed

De aandacht in het advies voor born digital erfgoed duidt op de urgentie die nu speelt ten aanzien van dit onderwerp. Echter, gemist wordt een concrete voorstel tot uitwerking van het beleid voor digitale duurzaamheid. Het gebrek aan invulling van het digitaal duurzaamheidsbeleid op het gebied van cultuur is niet in balans met de algemene aard van de aanbevelingen rondom e-cultuur innovatie. De urgentie die in de inleiding van het rapport te lezen is, om de 'randvoorwaarden voor grootschalige implementatie' te bevorderen, wordt niet uitgewerkt in concrete opdrachten. Onderwerpen zoals 'samenhangend beleid' en de 'koppeling tussen producten en kapitaal' blijven beperkt tot intenties. (p. 6)

Conclusie

De e-cultuur en het Virtueel Platform zijn met het advies 'Netwerken van Betekenis' in handen, een instrument rijker. Het is een document om gezamenlijk over te discussiëren, beleid aan te koppelen en strategisch in te zetten. Het advies maakt duidelijk welke urgente onderwerpen er spelen. Een agenda voor de komende periode ligt in het advies besloten.

Desalniettemin ontbreken er een aantal voor de e-cultuur belangrijke onderwerpen die benoemd en verder uitgewerkt moeten worden. Het advies nodigt het Virtueel Platform uit om de e-cultuur sector verder in te kleuren met de kansen, omvang en uitdagingen die deze sector in zich heeft en de transformatie mede tot stand te brengen. Met name het uitlichten van het gehele veld en de kansen die dit biedt voor de transformatie is hierbij van belang. Wij pakken dit op met de publicaties van 'best practises', onderzoek naar het veld, beleidsadviezen en matchmaking tussen de verschillende partijen.